Lääne-Harju Koostöökogu

LÄÄNE - HARJU KOOSTÖÖKOGU

LEADER STRATEEGIA 2011 - 2013

EESSÕNA

Hea lugeja,

Sinu ees seisab Lääne-Harju Koostöökogu strateegiadokument, mis on aluseks Maaelu arengukava 2007 – 2013 Leader meetme raames maapiirkondade arendamiseks suunatud toetusrahade kasutamiseks.

Leader on Euroopa Liidu algatusprogramm, mis on suunatud maapiirkondade konkurentsivõime tugevdamisele. Programmi ülesehitust iseloomustab tähelepanu kohalike inimeste potentsiaalile, piirkonna vajaduste arvestamisele ja erinevate osapoolte kaasamisele. Lühend LEADER on tuletatud prantsuse keelsest terminist, mis tähendab seoseid erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel.

Strateegia – see on läbiräägitud suund koostööks. Käesolev arengustrateegia on koostatud Lääne-Harju piirkonna ettevõtjate, mittetulundusühenduste ja kohalike omavalitsuste koostöös. Toetuse saamiseks leiti ja lepiti kokku ühine nägemus piirkonnast, kuidas Leader meetmes pakutavaid võimalusi oma kogukonna elu edendamiseks parimal viisil ära kasutada.

Lääne-Harju Koostöökogu strateegia koostamise protsess algas 2007. aastal, strateegia rakendamisega alustati 2009. a. alguses. Samal aastal ühines Koostöökoguga Keila vald. Esimeste praktiliste kogemuste ja tagasiside valguses ning Keila valla liitumisega seoses kohendati strateegiat laienenud piirkonna arendamiseks perioodil 2011-2013. Käesolevaks hetkeks on meil kindel arusaam, kuidas võimaluste piires efektiivselt ühiselt areneda järgmise kolme aasta jooksul. Koostajad tänavad kõiki kohalikust arengust huvitatud inimesi, kes aktiivselt ettevõtmises kaasa lõid.

Head jätkuvat koostööd soovides,

Lääne-Harju Koostöökogu

SISUKORD

EESSÕNA.....2

SISUKORD.....3

I LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU TEGEVUSPIIRKONNA KIRJELDUS.....4

II LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU.....10

2.1 Organisatsioon.....10
2.2 Koostöö.....11

III PIIRKONNA PROBLEEMID JA VAJADUSED.....13

3.1 Ühistegevuse ja koostöö valdkond.....13
3.2 Teenuste valdkond.....14
3.3 Infrastruktuuri valdkond.....15

IV LÄÄNE - HARJU KOOSTÖÖKOGU TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA 16

V STRATEEGIA ELLUVIIMINE JA SEIRE.....18

5.1 Periood 2008-2010.....18
5.2. Periood 2011-2013.....19

VI LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU MEETMED 2011-2013.....21

6.1 MEEDE I „Investeeringuprojektide ettevalmistamine“.....21
6.2 MEEDE II „Ühistegevuse ja kogukonna arendamine“.....22
6.3 MEEDE III „Kohalike teenuste arendamine“.....23
6.4 MEEDE IV „Elukeskkonna arendamine“.....24

VII SEOSED AREGUDOKUMENTIDEGA JA FONDIDEGA.....25

VIII STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS.....28

SÕNASELETUSED.....30

KASUTATUD ALLIKAD.....32

I LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU TEGEVUSPIIRKONNA KIRJELDUS

2006. aasta 9. juunil asutasid Kernu, Nissi, Padise ja Vasalemma valdade mittetulundusühenduste, ettevõtjate ja omavalitsuste esindajad MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu. Koostöökogu on avalikes huvides tegutsev vabatahtlik ühendus, mille missiooniks on kohaliku elu edendamine ja elukeskkonna parandamine Harjumaa lääneosas. 2009. a. liitus tegevusgrupiga Keila vald. Koostöökogu territoorium hõlmab nüüd 1023 km ² (joonis 1), millel elab veidi üle 14 800 inimese.

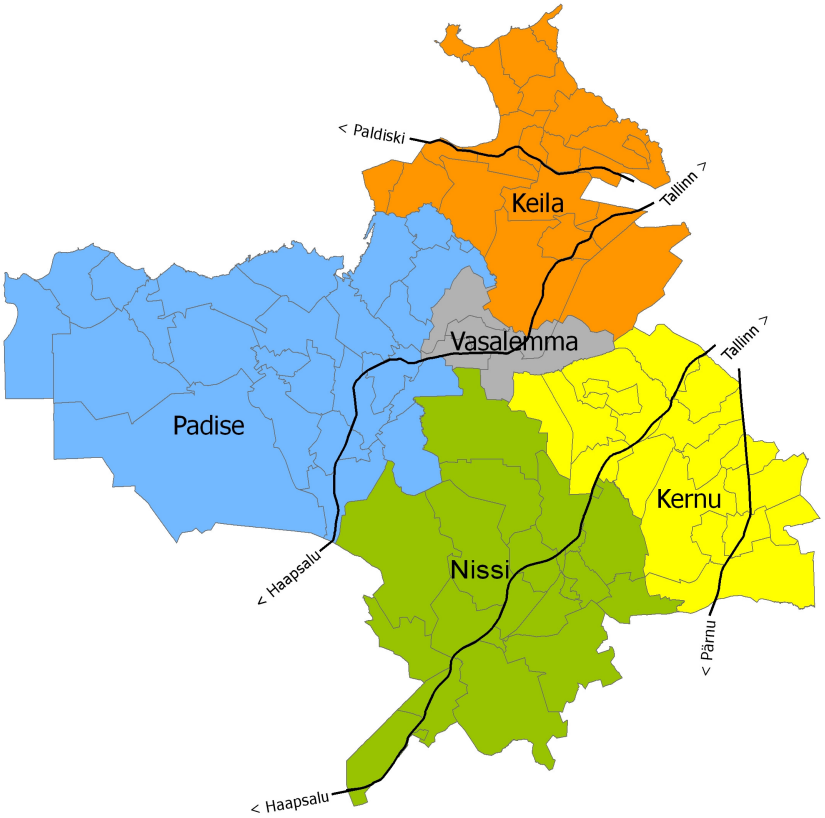

Joonis 1. Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond.

Koostöökogu tegevuspiirkond on ühtne geograafilise asendi, ajaloo, sotsiaalmajanduslike näitajate ja üldise majandusarengu poolest. 13. sajandil moodustasid antud vallad muinaskihelkonna Vomentaga (Võhmataga) keskusega Padisel, mille tähendus viitab siinsele soisele maastikule. Selles muinashaldusüksuses peitub Lääne-Harju koostöövaim ja identiteet. Tänapäeval moodustavad need viis Lääne-Harjumaa valda Tallinna kaugtagamaa osa, mis on otseselt mõjutatud pealinnaregiooni sotsiaalmajanduslikest protsessidest nagu eeslinnastumine ja pendelränne. Samuti on piirkond tugevasti seotud Keila ja Paldiski linnadega.

Suurima elanikkonnaga on Keila vald, järgnevad Nissi, Vasalemma, Kernu ja Padise vallad. Üheski vallas pole väljakujunenud ühte, peamist keskust, igas omavalitsuses on 3-4 suuremat keskust. Piirkonnas on 8 alevikku ja 77 küla, suuremad asulad on toodud tabelis 1. Piirkonnas on palju 1960-1970ndatel rajatud aiandus- ja suvilakooperatiive mis rajati peamiselt Tallinna suurettevõtete töötajatele. LHKK omavalitsustest on suvilaid Kernu (2960) ja Keila valdades (2735), mis kogu Harjumaa suvilakruntidest (26 000) moodustab 22% (Tallinna Tagamaa….2007). Eeslinnastumise hoogustumisega on suvilaid hakatud aktiivselt ümber kujundama püsivateks elamuteks, mis on olnud oluliseks elanikkonna kasvu põhjuseks.

Tabel 1. LHKK suuremad keskused. Allikas: Kohalikud omavalitsused, 2010 01.07
*(Lohusalu, Tuulna, Kloogaranna, Laulasmaa külad)

Keila	**Kernu**	**Nissi**	**Padise**	**Vasalemma**
Laulasmaa piirkond* (1234 in)	Haiba küla (375)	Turba alevik (1023)	Padise küla (430)	Rummu alevik (1020)
Klooga alevik (1123)	Kaasiku küla (375)	Riisipere alevik (979)	Harju-Risti küla (420)	Vasalemma alevik (894)
Lehola küla (446)	Laitse küla (331)			Ämari alevik (639)
Keila-Joa alevik (351)				

2000ndate aastate kõrgem majanduskasv ja seetõttu hoogustunud eeslinnastumine on stabiilselt suurendanud eelkõige Keila valla ja Kernu valla elanikkonda (tabel 2). 10 aastaga on Kernu valla elanikkond kasvanud 38%, Keila vallas 36%. Keila Vallavalitsuse hinnangul ca 20% elanikest ei ole registreeritud koduvalda, mujal on see protsent oluliselt väiksem. Nissi, Padise ja Vasalemma valdades on rahvastiku arvu kõikumine püsinud ca 100 inimese juures, kuid pikaajaline trend on vähenev. Harju maakonna valdade rahvastikuprognoos aastateks 2006 - 2020 toob peamisena välja, et rahvaarv saab antud piirkonnas püsida stabiilsena või veidi kasvada ainult sisserände tulemusena. Hetkel on loomulik iive küll positiivne, kuid pikas perspektiivis ei ole praegune sündimuskäitumine elanikkonna taastootmiseks piisav. Rahvastikuprognoosi baasstsenaariumi järgi ootaks kõiki valdu v.a Keila valda üsna ühesuurune rahvaarvu vähenemine 4-5% võrra. Rändestsenaariumi puhul erineksid valdade prognoosid suuresti – Kernus kasvaks rahvaarv 48%, Keila vallas 41%, Nissis püsiks elanikkond

stabiilne, Padisel kasvaks 17% ja Vasalemmas kasvaks 4% (Harju maakonna valdade … 2007).

Tabel 2. LHKK elanikkonna jaotus ja muutus. Allikas: Rahvastikuregister, 1 jaanuari seisuga.

Elanike arv/ KOV	Keila vald	Kernu vald	Nissi vald	Padise vald	Vasalemma vald
2000	3583	1514	3359	1971	2808
2005	3992	1891	3389	1957	2842
2010	4869	2096	3206	1861	2784

Tööhõive saavutas maksimumseisundi 2007. a., kui registreeritud töötus Harju maakonnas oli ca 1% tööealisest elanikkonnast. 2008. a. hakkas majanduskliima jahenema ning ülemaailmse majanduskriisi tõttu kasvas töötus alates viimasest kvartalist Eestis hüppeliselt (tabel 3). See mõjutas otseselt kohalike omavalitsuste toimetulekut ja maksulaekumisi. 2010. a. I poolaasta on näidanud siiski väikest töötuse vähenemist, kuid sügisel võib töötute arv taas tõusta, sest paljud töökohad suvehooajal on ajutised.

Tabel 3. Registreeritud töötute arv aasta keskmisena, 2010 a. näitaja 6 kuu keskmine. Allikas: Eesti Töötukassa.

Elanike arv/ KOV	Keila vald	Kernu vald	Nissi vald	Padise vald	Vasalemma vald
2005	31	11	25	6	47
2010	342	118	206	89	259

Enamus töökohtadest paiknevad Tallinnas. Oluliseks tõmbekeskuseks töökohtade ja teenuste mõttes on ka Keila ja Paldiski linn. Näiteks Keila valla maksumaksjatest töötab Tallinnas 45%, võrdlusena Keila linnas 14% (Keila valla arengukava). Erinevad pendelrände uuringud toovad välja, et Tallinna tagamaa omavalitsustest Kernu ja Nissi valdades töötab rohkem kui kolmandik Tallinnas, Padise ja Vasalemma valdades on see näitaja 25-30% vahel (Linnaregiooni mõjuala analüüs ..2007). Piirkonna logistiline asukoht on soodne kaugtöövõimaluste arendamiseks, heaks näiteks on Laulasmaal tegutsev kaugtöökeskus.

Eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55–64-aastased) suhet iseloomustab tööturu surveindeks. Kui indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb. Jooniselt 2 on näha, et võrreldes Harju maakonna keskmisega on LHKK piirkonna omavalitsuste indeksid kõrgemad v.a Vasalemmal, kuid 10 a. trend on olnud langev. Ajutiselt võib indeks suureneda, kuid pikas perspektiivis lasub üha suurem koormus töötavatel inimestel, kelle kohustuseks on tagada vajalik tulubaas laste ja eakate ülalpidamiseks. See omakorda mõjutab oluliselt omavalitsuste tulubaasi kujunemist ja arenguprioriteetide valikuid, mida tuleb arvestada arengukava elluviimisel sh toetusvõimaluste kasutamise raames.

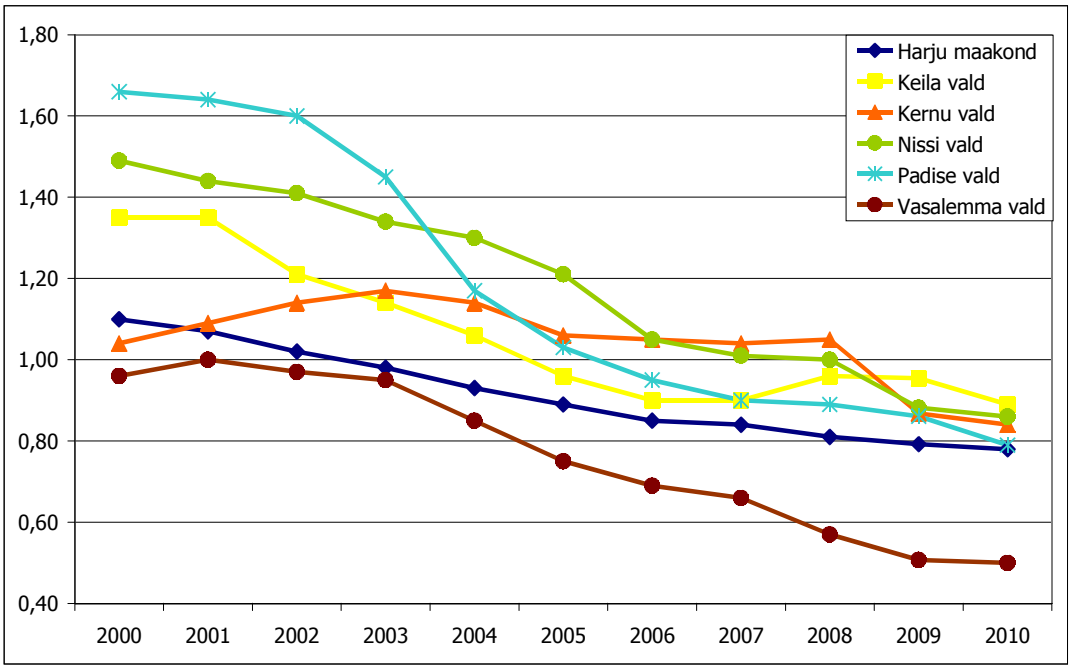

Joonis 2. LHKK tööturu surveindeks. Allikas: Statistikaamet.

Piirkonna majandusstruktuurist annab ülevaate tabel 4, mille järgi 20% kohalikest ettevõtetest on seotud põllumajandusega, 16% tegutseb hulgi- ja jaekaubanduses, 14% ehituses, 10% kutse- ja tehnikaalase tegevusega (nt projekteerijad, arhitektid) ning 9% töötlevas tööstuses. Kohalikele ja külastajatele suunatud majutus- ja toitlustusettevõtete osakaal on 4%. Samas tuleb tõdeda, et tegemist on piirkonda registreeritud ettevõtetega, mis ei pruugi kajastada tegelikku olukorda. 93% ettevõtetest on mikroettevõtted, 6% väike-ja keskmise suurusega ettevõtted, suurtootmist on piirkonnas minimaalselt. Ka kohalikud omavalitsused eelistavad keskkonnasäästlikul tehnoloogial põhinevaid majandusharusid. Suur potentsiaal on põllumajanduse- ja metsatööstusettevõtluse arendamisel, puhkemajanduse ja turismiga seotud ettevõtlusel, tulevikus ka logistikaga seotud majandustegevusel. Vasalemma vallas on perspektiivne valdkond töötlev tööstus ja logistika, seoses Ämari lennuvälja väljaarendamisega.

Tabel 4. Piirkonna ettevõtlusstruktuur. Allikas: Statistikaamet, 30. juuni 2010 seisuga.

Tegevusala EMTAK koodi alusel 2008.a.	**Keila vald**	**Kernu vald**	**Nissi vald**	**Padise vald**	**Vasalemma vald**	**Kokku**
Põllumajandus, metsamajandus, kalapüük	23	28	32	41	4	**128**
Mäetööstus	1	0	1	0	1	**3**
Töötlev tööstus	12	7	18	6	9	**52**
Elektrienergia, gaasiga varustamine	0	1	1	1	0	**3**
Veevarustus, kanalisatsioon, jäätmekäitlus	1	0	1	0	2	**4**
Ehitus	36	9	21	7	8	**81**
Hulgi- ja jaekaubandus	34	14	17	18	14	**97**
Veondus ja laondus	13	8	4	6	5	**36**
Majutus ja toitlustus	10	3	1	5	2	**21**
Info ja side	12	2	4	2	2	**22**

Finants- ja kindlustustegevus	1	0	1	1	0	**3**
Kinnisvaraalane tegevus	11	3	3	1	2	**20**
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	22	14	13	10	1	**60**
Haldus- ja abitegevused	10	2	2	2	1	**17**
Avalik haldus ja riigikaitse	1	0	0	0	0	**1**
Haridus	6	0	0	0	0	**6**
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	4	1	4	0	1	**10**
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	8	4	1	1	0	**14**
Muud teenindavad tegevused	9	1	2	1	4	**17**
KOKKU	**214**	**97**	**126**	**102**	**56**	**595**

Lääne-Harju tegevuspiirkonna logistiline asukoht jääb Tallinn-Pärnu, Tallinn-Haapsalu ja Tallinn-Paldiski magistraalide vahetusse ümbrusse. Maakonnasisest ühistranspordi ühendust korraldab Harjumaa Ühistranspordikeskus. Maakonnasiseselt toimib LHKK piirkonnas 10 avalikku ja 6 kommertsliini, 7 avalikku liini on seotud Keila ja Paldiski suundadega, 3 liini opereerivad Pärnu-Haapsalu suunal. Kaugliinibussidega on parem ühendus mööda Pärnu ja Haapsalu maanteed (nt Kernu, Turba, Riisipere). Ent piirkonnasiseselt on ühistranspordi ühendus asulate vahel kehv. Tallinn-Paldiski (10 liini päevas) ja Tallinn-Riisipere (8 liini päevas) suunal on hea ühendus elektrirongiga. Vasalemma vallas Ämaris asub lennuväli, mis on peamiselt militaarkasutuses, kuid võimaldab vastu võtta ka kaubalennukeid, tulevikus võib-olla ka tsiviillende. Hetkel on käimas lennuvälja ehitustööd, mis peaksid lõppema 2011. a jooksul. Samuti on räägitud Tallinna lennujaama võimalikust kolimisest ja uue rahvusvahelise lennujaama ehitamisest ühe võimalusena Ämarile 40-50 a. perspektiivis.

Finantsnäitajate poolest on LHKK kohalikud omavalitsused Eesti mastaabis keskmised või üle keskmise tulukusega vallad (tabel 5). Kõrgeim tulu elaniku kohta (arvestatud tulumaksu, maamaksu ja ressursimaksu) on Padise vallas, järgnevad Keila ja Kernu vald, Nissi ja Vasalemma on madalama tulukusega. Suurem tulumaksu laekumine tuleneb asjaolust, et töökohad asuvad peamiselt linnades, töökohtade leidmise tõenäosus on linnades suurem ning eeslinnastujatel on kõrgemad sissetulekud. Võrreldes 2005. aastaga on piirkonna keskmine brutopalk 2008. aastaks kasvanud 30-35%. 2010. aastaks on palgakasv mõnevõrra langenud majanduskriisi tõttu.

Tabel 5. Lääne-Harju Koostöökogu omavalitsuste näitajad 2009. Allikas: Kohalike omavalitsuste finantsraport. Allikas: Rahandusministeerium.

	Arvestuslik tulu elaniku kohta	**Keskmine brutopalk**	**Tulukus**	**Finants-näitajad**	**Arengu-näitajad**
Keila vald	8078	13 689	Tulukas vald	Madal	Hea
Kernu vald	7253	12 704	Tulukas vald	Madal	Hea
Nissi vald	6340	11 392	Tulukas vald	Keskmine	Keskmine
Padise vald	8374	12 691	Tulukas vald	keskmine	Keskmine
Vasalemma vald	5931	10 508	Keskmine vald	Hea	Hea

Omavalitsuste finantshinnangu osas on arvestatud peamiste komponentidena omafinantseerimise võimekust, võlakoormust, eelarve defitsiiti ja likviidsust. Hinnang arengule moodustub rahvaarvu, maksumaksjate osakaalu ning eelarve puhastulude

komponentidest. Keila valla puhul on suurimaks nõrkuseks toodud suur võlakoormus ja madal omafinantseerimise võimekus. Tugevustena on toodud elanike ja maksumaksjate arvu oluline kasv ja kõrge arvestuslik tulu elaniku kohta, mis näitab KOV võimet ilma toetuseta hakkama saada. Kernu puhul on nõrkuseks madal omafinantseerimise võimekus, tugevuseks elanike ja maksumaksjate arvu kasv ja väike eelarve defitsiit. Nissi puhul on suurimaks miinuseks elanike arvu vähenemine, kuid maksumaksjate osakaal on kasvanud. Padise nõrkuseks on elanike arvu vähenemine, tugevuseks aga maksumaksjate arvu kasv ja kõrge arvestuslik tulu elaniku kohta. Vasalemmat iseloomustab teistest madalam arvestuslik tulu elaniku kohta, kuid suurenenud on maksumaksjate arv.

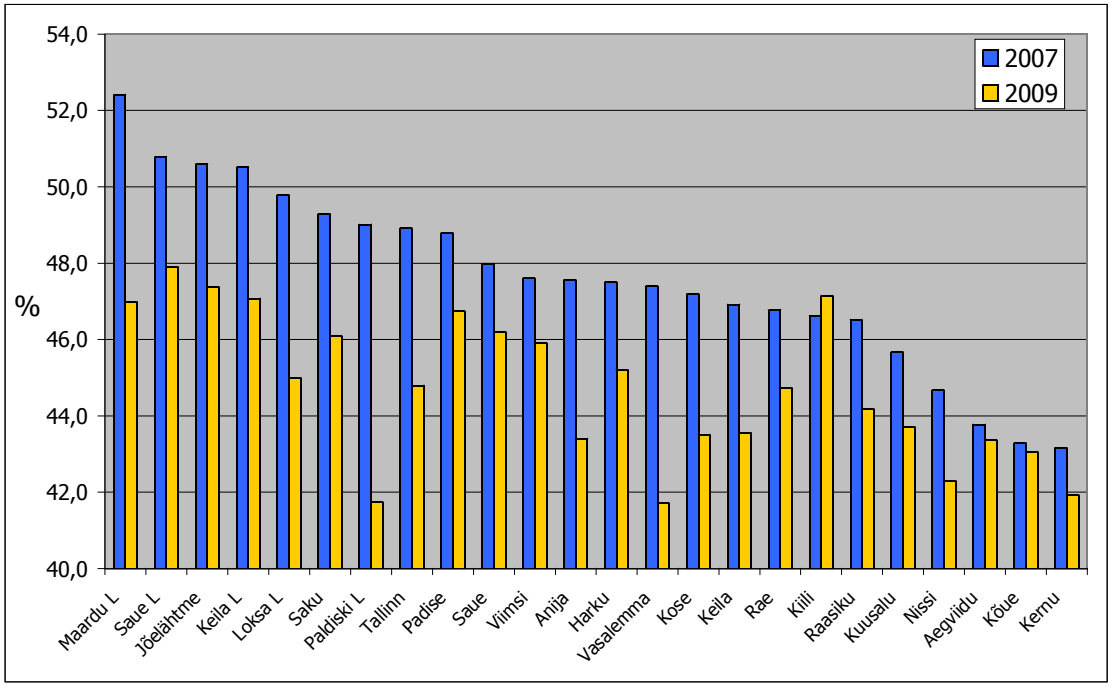

Joonis 3. Harju maakonna maksumaksjate ja elanikkonna protsentuaalne suhe Allikas: Rahandusministeerium.

Omavalitsuste majanduslikku jõukust näitab paremini tulumaksu laekumise ja maksumaksjate vaheline seos (joonis 3), kuna tulumaks moodustab lõviosa KOV tulubaasist ning maksumaksjate suhe elanikkonna üldarvu peegeldab omavalitsuse arenguvajaduste finantseerimise võimekust tulevikus. Väga heaks näitajaks loetakse, kui maksumaksjate suhe kogu elanikkonda on üle 50%. Mida väiksem on maksumaksjate osakaal, seda suurem on ülalpeetavate määr ning keerulisem teha tulevikus arendusinvesteeringuid. Võrreldes 2007. a. on 2009 a. maksumaksjate suhe mõnes omavalitsuses oluliselt muutunud. LHKK omavalitsustes on kõige suurem kõikumine Vasalemma vallas. Tulumaksu laekumine võrreldes 2009-2010 I poolaastaga näitab keskmiselt Harjumaa omavalitsustes 12% langust, 2008-2010 võrdluses aga 19% tulumaksu laekumise langust.

II LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU

2.1 Organisatsioon

Lääne-Harju Koostöökogu tegutseb järgmistel alustel:

- **AVATUS** – Tegevusgrupp on avatud uutele, aktiivsetele ja kohalikust arengust huvitatud liikmetele.
- **KAASAMINE** – Tegevusgrupp panustab elanike teavitusse ja soodustab kohalike inimeste aktiveerimist erinevatesse ühistegevustesse.
- **TOETAV SUHTUMINE** – Tegevusgrupp peab oluliseks inimeste julgustamist ja motiveerimist kohaliku elu arengutes kaasarääkimisel.
- **VÕIMALUSTE LOOMINE** – Tegevusgrupp loob laiapõhjaliste strateegia tegevuste näol täiendavaid võimalusi maaelu mitmekesistamiseks.
- **AVALIKKUS** – Piirkonnas toimuv on kättesaadav kõigile piirkonna elanikele läbi kohaliku meedia ja infolehe, organisatsiooni juhtimine on läbipaistev.

Lääne-Harju Koostöökogu on loodud eeskätt Leader meetme edukaks rakendamiseks, kuid lähtuvalt vajadustest ja võimalustest koordineerib tegevusgrupp tulevikus ka muid piirkonnale olulisi tegevusi. 2010. a. märtsis käivitus koostöös Põhja-Läänemaa omavalitsustega projekt „Põhja-Läänemaa ja Lääne-Harjumaa turismialase koostöövõrgustiku loomine“. Lähitulevikus jääb LHKK muu proaktiivne tegevus projektipõhiseks, kuid pikemas perspektiivis võiks LHKK koos Keila ja Paldiski linnadega koordineerida kogu Lääne-Harju piirkonna planeerimis- ja arendustegevust kuni ühisteenuste ja –ametnike rakendamiseni välja. Ent see sõltub ka haldusterritoriaalse korralduse reformist.

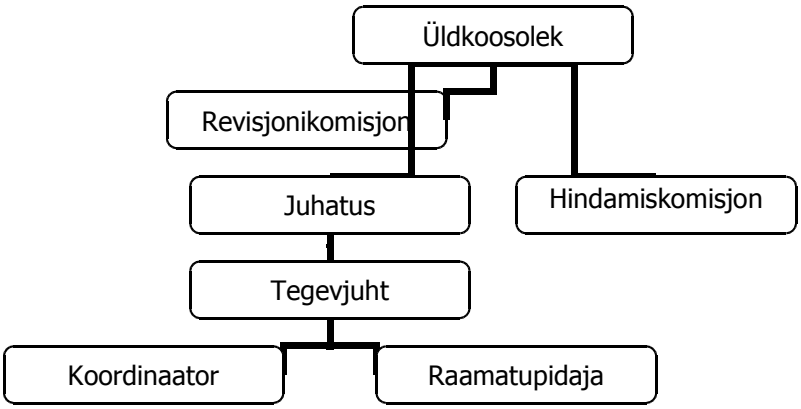

Joonis 4. LHKK organisatsiooniskeem

Koostöökogu kõrgeim strateegiline juhtimisorgan on üldkoosolek. Strateegia rakendamise eest vastutab 15-liikmeline juhatus. Juhatuse suurus on valitud põhimõttel, et sinna kuuluvad kõikide sektorite esindajad igast omavalitsusest. Arvukas juhatus

tagab rohkemate inimeste kaasamise protsessi, mis annab võimaluse laiemaks aruteluks ning mitmekesistab juhatuse kompetentse. Tegevuspiirkonna juhatus käib koos regulaarselt kord kuus, vastavalt vajadusele tehakse ka erakorralisi nõupidamisi. Põhikirja kohaselt valitakse juhatus kolmeks aastaks. Igapäevast tööd koordineerib tegevjuht, keda abistab koordinaator. Projekte hindab hindamiskomisjon, kuhu kuuluvad kõik juhatuse liikmed. Koostöökogu töö korrektsust kontrollib revisjonikomisjon. Ühingu liikmetega saab tutvuda www.vomentaga.ee.

Koostöökogu füüsiline asukoht asub Vasalemma Vallavalitsuse maja ruumides, mis võrreldes eelmise asukohaga Padisel on paremini kättesaadav ja ruumikam. Huvilistel on võimalus saada konsultatsiooni ka kõikides omavalitsustes kohapeal. Organisatsiooni kommunikatsioonikanalid on koduleht www.vomentaga.ee, infolehed ning erinevad e-listid sõltuvalt sihtgruppidest. Organisatsiooni rahastus tuleb liikmemaksudest, Leader-meetme toetusest ning teistest projektipõhistest tuludest. Liikme- jm tasud (sh tasulised teenused) kehtestab üldkoosolek. Kohalike omavalitsuste poolne panus LHKK toimimisel on märkimisväärselt suurem kui teistel liikmetel. Vajadusel kasutab ühendus arvelduskrediiti.

2.2 Koostöö

Siseriiklikus koostöös näeb Lääne-Harju Koostöökogu strateegiliste partneritena teiste tegevusgruppide seas eeskätt Harjumaa tegevusgruppe: **Ida-Harju Koostöökoda**, **Põhja-Harju Koostöökogu** ja **Nelja Valla Kogu**. Tegeldes Harju maakonna kohaliku arengu küsimustega on oluline teatud teemavaldkondade raames (toetatavad tegevused, projektide hindamine jms) parima praktika vahendamine, mis üheltpoolt aitab parandada tegevusgruppide töökvaliteeti ning teisalt pakub võimalusi ühisprojektide algatamiseks. Geograafilise asendi tõttu on oluliseks maakonnaüleseks partneriks **Kodukant Läänemaa** ja **Raplamaa Partnerluskogu**. Antud valik tuleneb tegevusgruppide geograafilisest lähedusest ja sarnastest sotsiaalmajanduslikest protsessidest ning probleemidest. Läänemaaga seob LHKK-d loodusressursside kaitse (looduskaitsealad, mererannik) ja nende parem ärakasutamine külastuskeskkonna arendamisel. Koostöö ülejäänud Eesti tegevusgruppidega toimub Maaeluvõrgustiku ühisseminaride ja külastusvisiitide kaudu. Lisaks headele suhetele Leader tegevusgruppidega on LHKK jaoks oluline koostöö arendamine **Keila** ja **Paldiski Linnavalitsusega** eelkõige Lääne-Harju piirkonna arendustegevuse ja ruumilise planeerimise osas, **Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskusega** ettevõtluse ja MTÜde arendamise valdkonnas, **Kodukant Harjumaaga** külaliikumise edendamisel ning **Läänemaa Arenduskeskusega** turismi valdkonnas.

Rahvusvahelises plaanis soovib LHKK teha koostööd sarnaste piirkondadega Euroopas (Saksamaa, Luxemburg, Holland). Leader-meetme raames on LHKK külastanud Itaalia d`Abruzzo piirkonda ning Austria Kirchbergi piirkonda. Väliskoostöös osaletakse *LEADER*

Inspired Network Community (LINC) võrgustiku raames, kuhu kuuluvad Saksa, Austria, Soome ja Eesti tegevusgrupid.

LHKK kohalikel omavalitsustel on mitmeid välispartnereid:

- Kernu vald **- Lemi** vald Soomes.
- Nissi vald **- Konnevesi** vald Soomes, **Strömstadi** kommuun Rootsis, **Randabergi** kommuun Norras.
- Padise vald **- Raisio** linn Soomes, **Kumla** kommuun Rootsis, **Enonkoski** vald Soomes.
- Keila vald - **Loppi** vald Soomes, **Vetlanda** kommuun Rootsis ja **Lunner**´i kommuuniga Norras.
- Vasalemma vallal rahvusvahelisel tasemel koostööpartner hetkel puudub.

Sise- ja väliskoostööd rahastatakse LHKK administratsiooni eelarve raames, tegevused määratletakse iga-aastases rakenduskavas.

III PIIRKONNA PROBLEEMID JA VAJADUSED

Alljärgnevalt on ära toodud 2007. a. läbiviidud uuringu tulemuste lühikokkuvõte, mida on täiendatud 2010. a. Koostöökogu mõttetalgute tulemustega. Elukeskkonna uuringu eesmärk oli jõuda nende ühiste teemadeni piirkonnas, millest sai moodustada strateegia teemavaldkonnad ning läbi valdkondade jõuti meetmeteni, mida rakendatakse strateegia eesmärkide saavutamiseks. Üldistatult sai uuringu tulemused liigitada kolme peavaldkonda:

- Ühistegevuse ja koostöö arendamine
- Teenuste arendamine
- Infrastruktuuri arendamine

LHKK suviste mõttetalgute raames vaadati üle valdkondadega seonduvad probleemküsimused ning vajadusel tehti vastavad korrektuurid.

3.1 Ühistegevuse ja koostöö valdkond

Ühistegevuse valdkonna põhimärksõnad on kogukonnatunde tekitamine ja infovahetuse vajadus. Rõhuvalt toodi välja kogukonnatunde puudumine, ühistegevuse vähesus ning elanike passiivsus ümbritseva elukeskkonna paremaks muutmisel. Kui tekib tugev kogukonnatunne, muutub ka elukeskkond paremaks s.t inimesed hoolivad oma koduümbrusest ja tahavad kaasa aidata selle parandamisele. Ühistegevuse ja koostöö valdkonna probleemteemad detailsemalt:

1) Paljud inimesed on seotud igapäevase pendelrändega, mis vähendab kodusoleku aega ning pigem soodustab hüvesid tarbima suuremates keskustes. Eriti puudutab see noori, kes vajavad arenguvõimalusi. Mida mitmekesisemalt suudetakse piirkonnas tegevusi pakkuda, seda rohkem juured kinnistuvad. Teisalt on võtmeküsimuseks, kuidas äratada sisserändajates huvi kodukoha arengu vastu.
2) Vähene piirkonnasisene infoliikumine. Piirkonnas toimub mitmeid erinevaid sündmusi, kuid pigem on probleemiks sündmuste kattuvus või puudulik info sündmuste toimumuse kohta. Info on internetis killustatud.
3) Koostöövähesus kogukondade vahel. Siin on vajalik piirkondlik koordineerimine läbi koostöö soodustamise.
4) Huviringide jm seltsielu eestvedajate vähesus, uusi tegijaid ei tule peale. Selleks, et huvitegevus ja vaba aja veetmine piirkonnas välja ei sureks, tuleb motiveerida ja toetada sädeinimesi ja eestvedajaid. Uute sädeinimeste tekkimine algab noorte ning sisserännanute kaasamisest kogukonna tegemistesse.
5) MTÜ-de ja ettevõtjate teadlikkus erinevate nõustamis-ja toetusvõimaluste tugiteenuste osas on ebaühtlane, võimalusi ei kasutata maksimaalselt ning maakondlikud tugisüsteemid ei jõua igasse külla. Vajalik on rakendada

piirkonnasisene teavitussüsteem nii Leader programmi kui ka teiste tugiteenuste võimaluste kohta.

6) Külade seltsielu pole ühtlaselt arenenud, kohati esineb nn valgeid laike. Enamus külad on väiksed ja hajali, seega igas külas seltsitegevus ei ole võimalik ega otstarbekas. Mõistlik on teha rohkem koostööd omavahel. Teavitus- ja nõustamissüsteem aitaks alustada seltsitegevusega ning nõustaks toetus- ja koolitusvõimaluste teemal.
7) Muukeelse elanikkonna osakaal on paiguti üsna suur, kuid neid ei ole suudetud piisavalt kaasata kohaliku elu arengusse.

3.2 Teenuste valdkond

Teenuste valdkond hõlmab nii kohalike omavalitsuste ja riigi poolt pakutavaid (avalikke) teenuseid kui ka erasektori poolt pakutavaid (ärilisi) teenuseid. Üldisemalt saab välja tuua, et igasuguse teenuse osutamiseks on vaja kriitilist massi inimesi ning iga teenuse või kauba jaoks on oma kindel tagamaa (nt süüa vajavad kõik, aga ööklubis kõik ei käi). LHKK on tugevasti seotud suuremate linnadega, seega paljud teenused tarbitakse keskustes. Teisalt on probleemiks piiratud inimressurss - ettevõtlikke inimesi on vähe. Kolmandaks on paratamatu, et hajaasustuse piirkonnas on elamine kallim kui linnakeskuses. Teenuste valdkonna probleemteemad detailsemalt:

1) Piirkonnas on vajadus lasteaiakohtade järele, piisavalt pole arendatud alternatiivset lastehoiuteenust.
2) Külades napib võimalusi noorte sisukaks vaba aja veetmiseks eestvedajate vähesuse tõttu. Võtmeküsimuseks on, kuidas ühendada noortele ja eakatele suunatud tegevused ning sidustada põlvkondi.
3) Kohapeal on vähe töökohti, seetõttu on paljude täiskasvanute argielu seotud linnadega.
4) Piirkonnasisene ühistransport, eriti valdade tõmbekeskuste vaheline ühendus sisuliselt puudub. Maakonna tasandil ei ole suudetud ühtset integreeritud ühistranspordisüsteemi rakendada.
5) Sotsiaalhoolekande teenuste vähene diferentseeritus mitmekesisus ja ebaühtlane kättesaadavus. Hõreda asustusega aladel on probleemiks spetsiifiliste teenuste nagu meditsiini ja tervisekontrolli kättesaadavus.
6) Kaubandus ja teenindus (eriti ilu- ja isikuteenindus) on piirkonnas vähearenenud, peamiseks põhjuseks on vähene tarbijaskond ja Tallinna mõju.
7) Turismivaldkonnas on probleemiks külastusobjektide halb seisukord ning vähene koostöö piirkonna turismiettevõtjate vahel.
8) Piisavalt pole toetatud elupiirkondade heakorrastamist, nt jäätmepunktide ja -majade rajamisel ning heakorrakampaaniate toetamisel.
9) Vähene vabatahtliku töö kogemus.

3.3 Infrastruktuuri valdkond

Infrastruktuuri valdkonnas toodi välja järgmised probleemteemad:

1) suurim ja investeeringumahukaim probleem on ühisveevärgi ja -kanalisatsioonivõrgu (ÜVK) puudumine või selle kehv seisukord kompaktse ja hajaasustusega aladel. ÜVK probleemi tõsidust lisab asjaolu, et piirkond paikneb Harju lavamaal, mistõttu põhjaveekihid on eriti reostustundlikud.
2) Kohalikke keskusi ühendavad teed on halvas seisukorras, mõningatel juhtudel on tegemist ka riigiteedega. Ühendatus kohaliku keskuse ja hõreda asustusega külade vahel on halb, suviti teed tolmavad.
3) Liiklus kitsastel teedel on ohtlik jalakäijale ja jalgratturile, kuna vähe on rajatud kergliiklusteid. Kergliiklusteede arendamist pidurdavad maaomandi küsimused ja rahapuudus (eramaa ostmine on aja- ja rahamahukas). Erivajadustega inimestele on probleemiks juurdepääsu tingimused avalikesse hoonetesse.
4) Bussiootepaviljonid paljudes kohtades puuduvad või on räämas. Suurematesse ja käidavatesse kohtadesse on vajalik rajada avalikke käimlaid.
5) Külades ja alevikes napib vaba aja veetmiseks mõeldud väikeinfrastruktuuri, supluskohad vajavad korrastamist ja varustamist hädapärase infrastruktuuriga.
6) Internetileviga on piirkond kaetud, kuid probleemiks on ühenduse ebastabiilne kvaliteet.
7) Tegevuspiirkonnas asub palju endisi aianduskooperatiive, mida on hakatud ümber ehitama püsielamuteks. Sestap on suvilapiirkondades spetsiifilised probleemid nagu teede korrashoid, heakord, mis vajavad eraldi käsitlemist.
8) Heakorra- ja esteetilised probleemid külades, alevikes. Vaja on koordineeritud ja korraldatud jäätmekäitlust, sh ka avalikel objektidel.

IV LÄÄNE - HARJU KOOSTÖÖKOGU TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA

Visioon.

Lääne-Harju tegevuspiirkond on kvaliteetse elukeskkonna ja kaunite loodusmaastikega linnalähedane elupiirkond, kus:

- rahvaarv on stabiilne ja loomulik iive positiivne;
- lapsed saavad hariduse kodukoha lähedal ning peale kutse- või kõrghariduse omandamist naasevad ettevõtlikud noored tagasi kodukohta pere loomiseks;
- elanikel on võimalus töötada kodu lähedal ja tegeleda meelepärase huvitegevusega;
- teenused on kättesaadavad ka hõredalt asustatud paikades;
- kohalik seltsielu ja ühistegevus on aktiivne, mis loob tugeva kogukonnatunde;
- elanikele läheb korda nende kodukandi puhtus, heakorrastatud alevikud ja külad kujundavad piirkonnast hea mainega atraktiivse külastuspaiga.

Lääne-Harju Koostöökogu valitud teema „Eesti riikliku arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks – ühtne programmdokument 2004-2006" meetme 3.6 „Kohaliku initsiatiivi arendamine - Leader-tüüpi meede" raames on elukeskkonna parandamine. Lääne-Harju Koostöökogu piirkonna kolm alaprioriteeti on:

- **ÜHISTEGEVUSE ja KOOSTÖÖ ARENDAMINE**
- **KOHALIKE TEENUSTE ARENDAMINE**
- **KOHALIKU INFRASTRUKTUURI ARENDAMINE**

Kohaliku kogukonna probleemküsimuste lahendamine ja arenguvajaduste elluviimine eeldab tegevusi eelkõige kohaliku omavalitsuse ja riigi tasandi koostöös. Leader-meede on täiendavaks instrumendiks maaelu arendamiseks ja mitmekesistamiseks, millega paraku ei ole võimalik lahendada kõiki maapiirkonnaga seotud probleemküsimusi. Strateegia tegevuskavast on välja jäetud otseselt kohalikule omavalitsusele seadusega peale pandud ülesannete täitmine nagu *üld- ja huvihariduse tagamine, ühistranspordi korraldamine, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamine, teede parandamine, kommunaal- ja energiamajandus jms.* Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia toetab Maaelu Arengukava 2007-2013 I ja III telje eesmärkide saavutamist, mille kohaselt maapiirkondade **majanduse mitmekesistamise ja maapiirkondade elanike elukvaliteedi parandamisele suunatud ressursid aitavad kaasa tööhõive võimaluste ning majanduskasvuks tingimuste loomisele**. Strateegia toetab Leader meetme raames **maaelu edendamist külatasandi tugevdamise kaudu**, mille raames viiakse ellu tegevusi, mis on suunatud eelkõige **kogukondade aktiveerimisele kohaliku arengu kavandamisel.**

Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegiline **peaeesmärk** on:

Sotsiaalsete võrgustike, kohalike teenuste ja infrastruktuuri arendamise kaudu on loodud elamisväärne ning atraktiivne elu- ja külastuskeskkond, mis pakub elanikele töö- ja huvitegevuse võimalusi piirkonnas kohapeal.

Peaeesmärgi saavutamiseks on seatud **3 alaeesmärki**, mis viiakse ellu **4 meetme** kaudu:

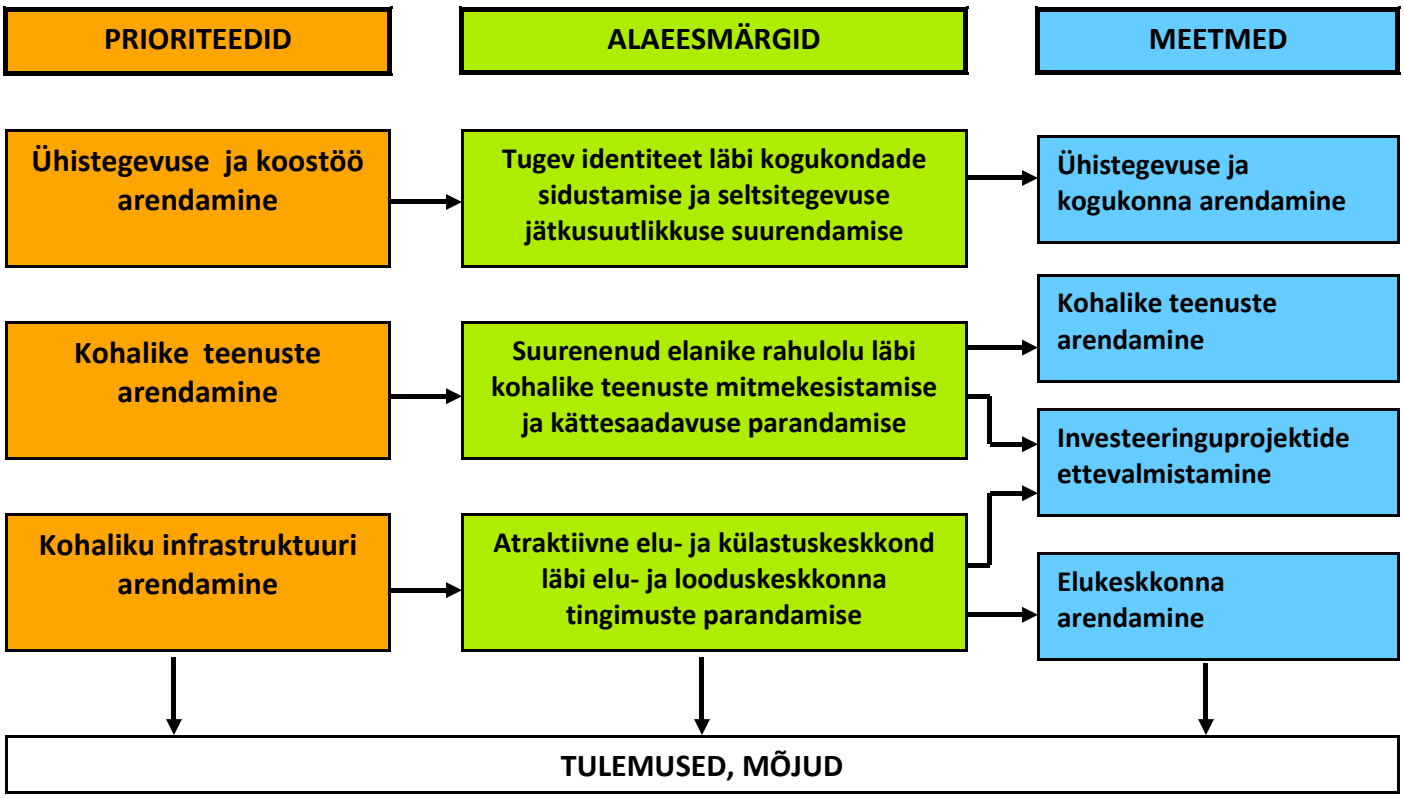

TULEMUSED, MÕJUD

- Tugevnenud inimeste omavahelised suhted ja kogukonnatunne;
- Avardunud vaba aja veetmise ja huvitegevuse võimalused;
- Suurenenud elanike rahulolu teenuste ja kaupade valikuga ning kättesaadavusega;
- Suurenenud sotsiaalne turvalisus;
- Tõusnud kohalik tööhõive;
- Suurenenud inimeste keskkonnateadlikkus;
- Paranenud piirkonna üldilme;
- Suurenenud piirkonna külastajate arv.

V STRATEEGIA ELLUVIIMINE JA SEIRE

5.1 Periood 2008-2010

Leader-meetme rakendamisega alustati 2009. a. algusest. 2010 a. I poolaasta lõpuks viidi läbi 5 taotlusvooru, kuhu esitati 204 taotlust kogusummas 18,5 miljonit krooni. LHKK otsustas sel perioodil teha PRIA-le rahastamiseks 133 positiivset otsust kogusummas 9,9 miljonit krooni (tabel 6). Erinevaid kasusaajaid oli 60 organisatsiooni. Vaadeldaval perioodil ei rakendatud I meetmest koolitustoetusi, kuna kavandatud koolitused rahastati läbi organisatsiooni eelarve. II meetmest ei rakendatud külainfrastruktuuri arendamist, sest meede oli mõeldud avada 2010 a. juhul kui MAK meede 3.2 „Külade uuendamise ja arendamise investeeringutoetus“ taotluste vastuvõtt lõpetatakse. Üsna palju on toetatud investeeringuprojektide ettevalmistust, mis tähendab, et järgmisel perioodil tuleb keskenduda rohkem investeeringutele, arvestades asjaolu, et Leader-meede on lähi-aastatel üks vähestest investeeringutoetuste programmist. PRIA-lt on saanud positiivse kooskõlastuse kolmveerand LHKK poolt otsustatud projektidest, mida hakatakse ellu viima. Seetõttu ei ole võimalik sisulisi tulemusi välja tuua. 30.07.2010 a. seisuga ei ole PRIA poolt LHKK taotluste kohta tehtud ühtegi negatiivset otsust.

Tabel 6. LHKK poolt vastu võetud ja otsustatud projektid 5 vooru põhjal.

Meede	Tegevus	Projektid		Toetuste summa	
		Taotletud	Toetatud	Taotletud	Otsustatud
I Piirkonna ettevalmistamine	Koolitused	0	0	0	0
	Investeeringu projektide ettevalmistamine	44	28	5 405 059	2 571 692
Meede kokku		**44**	**28**	**5 405 059**	**2 571 692**
II Ühisürituste ja seltsitegevuse arendamine	Laste- ja noorte ürituste Toetamine	26	17	1 494 145	1 108 502
	Sädeinimeste tunnustamine	2	2	883 492	883 492
	Seltsitegevuse arendamine	32	28	1 403 894	1 204 552
	Küla infrastruktuuri arendamine	0	0	0	0
	Messi- ja konverentsi toetus	2	2	20 000	20 000
Meede kokku		**62**	**49**	**3 801 531**	**3 218 067**
III Kohalikud teenused	Lastehoiu arendamine	4	1	770 064	72 450
	Kohalike teenuste arendamine	21	13	2 030 703	1 225 448
	Tööjõukvaliteedi tõstmine	4	2	185 405	92 880
Meede kokku		**29**	**16**	**2 986 172**	**1 390 778**
IV Piirkondliku turismi arendamine	Turismiteenindajate koolitamine	3	3	149 950	149 950
	Kohaliku külastuskeskkonna arendamine	11	5	2 592 918	800 000
	Piirkonna ja organisatsiooni tutvustamine	21	11	392 957	217 024
Meede kokku		**35**	**19**	**3 135 825**	**1 166 974**

V Jäätmekäitlus, heakorrastamine	Heakorratalgute toetamine	12	8	360 950	250 928
	Jäätmekogumise parendamine	4	4	91 953	91 953
	Haljastamine ja heakorrastamine	18	9	2 805 587	1 217 362
Meede kokku		**34**	**21**	**3 258 490**	**1 560 243**
KOKKU		**204**	**133**	**18 587 077**	**9 907 754**

Tulenevalt I perioodi rakendamise kogemustest on peamised ülesanded II perioodiks:

- taotlejate ringi laiendamine;
- kvaliteetsemate rakendussätete (nt juhendid, taotlusvormid) koostamine organisatsioonile ja taotlejaile;
- koostöö tugevdamine igal tasandil;
- suurem rõhk investeeringutele;
- suurem rõhk teenuste ja ettevõtluse arendamisele;
- mõjusate projektide toetamine, mis tõstavad piirkonna majanduslikku võimekust ning omavad suuremat positiivset mõju.

5.2. Periood 2011-2013

Täiendatud strateegia jõustub 01.01.2011. Strateegia elluviimise rahalised vahendid tulevad Leader-meetme eelarvest vastavalt määruses sätestatud tingimustele. Tegevusgrupi eelarvest kuni 20 % moodustab organisatsiooni eelarve ning kuni 80 % jaotatakse strateegia prioriteetide ja toetatavate tegevuste vahel. LHKK indikatiivne eelarvemaht perioodi 2011-2013 on 1,4 miljonit eurot.

Lääne-Harju Koostöökogu roll Leader-meetme rakendamisel on:

- kaasata ja teavitada piirkonda Leader võimalustest;
- koordineerida taotlusvoorusid;
- nõustada ja vastu võtta projektitaotlusi;
- hinnata projekte ja otsustada toetuste saajad;
- jälgida toetusesaaja ja PRIA vahelist suhtlust;
- nõustada toetuste saajaid jooksvate probleemide korral;
- teostada regulaarset seiret projektide tulemuslikkuse üle;
- osaleda Leader võrgustiku arendustöös maakondlikul, üle-eestilisel ja üle-euroopalisel tasandil;
- osaleda maakondlikus arendustöös.

Toetatavad tegevused nähakse ette iga-aastases strateegia rakenduskavas, mis esitatakse PRIA-le eelneva aasta sügiseks. Tegevpersonal koos juhatusega töötavad välja rakendussätted projektitoetuste taotlemiseks, mis avalikustatakse tegevusgrupi

kodulehel. Rakendussätetega suunatakse strateegia elluviimist ja seiret. Rakenduslikud sätted hõlmavad:

- **Projektitoetuste taotlusvoorude teavitamisega seonduv –** teavitamine, taotlusvoorude avamine, tähtajad, infopäevad, koolitused taotlejatele, abimaterjalide koostamine jms;
- **Projektitoetuste taotlemisega seonduv** – nõuded taotlejatele, taotlemise dokumentatsioon, projektitaotluste menetlemine, otsusest teavitamine taotlejatele jms;
- **Projektitaotluste hindamiskriteeriumid** – projekti vajalikkus ja põhjendatus, eesmärkide saavutamise realistlikkus, projekti tulemuslikkus ja mõju kogukonnale, ettevalmistuse kvaliteet, uuenduslikkus jms;
- **Hindamiskomisjonide tööga seonduv** – hindamiskomisjoni töökord, tehnilise hindamisprotsessi ettevalmistamine jms;
- **Strateegia seire** - projektide tulemuslikkuse kaardistamine, meetme rakendamise aruandlus jms.

Strateegia edukust hinnatakse sõltuvalt tulemuste avaldumise ajalistest erinevustest:

Väljund – iseloomustab programmi abil rahastatud tegevusi (n+2 reegel).	Kavandatud saavutustase 2011-2013 elluviidud tegevustele, seega aastaks **2015**
Tulemus – iseloomustab meetme või projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või teatud aja möödudes pärast meetme või projekti lõppemist.	Kavandatud saavutustase 2011-2013 elluviidud meetmetele aastaks **2017** (tulemuste avaldumise aeg 1-3 a.)
Mõju – iseloomustab programmi rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende.	Kavandatud saavutustase 2011-2013 elluviidud programmile aastaks **2020** (mõjude avaldumise aeg 3-5 a.)

VI LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU MEETMED 2011-2013

6.1 MEEDE I „Investeeringuprojektide ettevalmistamine“

Meetme eesmärk

Suurenenud strateegiline ja ruumiline planeerimissuutlikkus.

Meetme vajalikkus

Investeeringuprojektid nõuavad üsna suures mahus ettevalmistustöid, mis vähendab taotlejate võimekust katta vajalik omafinantseeringu osa. Eestis puudub eraldi toetusskeem investeeringute ettevalmistamiseks, mis on peamiseks eelduseks (välis)finantseerimise taotlemisel.

Meetme sihtgrupp

Mittetulundusühendused sh kohalik tegevusgrupp, kohalikud omavalitsused ja ettevõtted, kes tegutsevad MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas.

Toetatavad tegevused

Toetatakse investeeringuprojektide ettevalmistamist ning tegevusi, mis on eelduseks investeeringute toomiseks piirkonda. Läbi toetatavate tegevuste suunatakse tegevuspiirkonna arendustegevust, mis eeldab mõjusate strateegiate, planeeringute, ehitusprojektide kavandamist ja elluviimist. Tegevusgrupp toetab projekte, mis omavad pikemas perspektiivis piirkonna arengule (avalik infrastruktuur, teenused, töökohad) olulist mõju. Toetatavad tegevused, taotlemise tingimused, toetuse määr, toetuse summa jms on ära toodud strateegia iga-aastases rakenduskavas.

Meetme oodatavad tulemused

Meetme rakendamise tulemusena viiakse ellu projektid, mis omavad piirkonna arendamisele suurimat positiivset mõju. Tulemusindikaatorid nähakse ette iga-aastases rakenduskavas.

6.2 MEEDE II „Ühistegevuse ja kogukonna arendamine“

Meetme eesmärk

Tugev identiteet läbi kogukondade sidustamise ja seltsitegevuse jätkusuutlikkuse suurendamise.

Meetme vajalikkus

Nõrk sotsiaalne kapital ja passiivne kogukondade vaheline suhtlus takistab piirkonna oma näo kujundamist ning pärsib kohalikel ressurssidel põhinevat arengut. Piirkonna elanikud on argipäevaselt seotud Tallinnaga, mistõttu kogukondade vaheline sotsiaalne läbikäimine on väiksem ning nõrgeneb elanike side kodukohaga. Kui enamus teenustest tarbitakse linnades, on piirkonnal oht muutuda magalarajooniks. Laste ja noorte huvitegevuse ja vaba aja veetmisega seotud tegevused on alatoetatud, eriti mis toimuvad väljaspool piirkonda. Noortele tuleb anda võimalusi kogemuste omandamiseks ka kodust kaugemal. Külaelu aktiivsus toetub vähestele eestvedajatele, kuid uusi sädeinimesi juurde ei teki. Külaliidrite järelkasvu puudumine on suur probleem. Sädeinimesi on vähe ning nad on alamotiveeritud, kuid neil lasub suur vastutus oma kogukonna ees. Sama kehtib ka erinevate ringide juhendajate kohta, kes ei ole piisavalt motiveeritud ning otsustavad parema töö kasuks mujal. Piirkonnas tegutsevad seltsid on väiksed ja finantsiliselt nõrgad viimaks ellu suuremaid arendusprojekte, sageli puudub neil ka pikemaajalisem planeerimisoskus. Samas on seltsid olulised vaba aja ja kultuuriliste tegevuste pakkujad kogukonnale.

Meetme sihtgrupp

Mittetulundusühendused sh kohalik tegevusgrupp, kohalikud omavalitsused ja ettevõtted, kes tegutsevad MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas.

Toetatavad tegevused

Toetatakse lastele ja noortele suunatud tegevusi, seltsi- ja ühistegevusi, heakorra- ja piirkonna riskigruppidele suunatud tegevusi. Toetatavad tegevused, taotlemise tingimused, toetuse määr, toetuse summa jms on ära toodud strateegia iga-aastases rakenduskavas.

Meetme oodatavad tulemused

Meetme rakendamise tulemusena on tugevnenud inimeste omavahelised suhted ja kogukonnatunne, avardunud vaba aja veetmise ja huvitegevuse võimalused ning

suurenenud inimeste keskkonnateadlikkus. Tulemusindikaatorid nähakse ette iga-aastases rakenduskavas.

6.3 MEEDE III „Kohalike teenuste arendamine“

Meetme eesmärk

Suurenenud elanike rahulolu läbi kohalike teenuste mitmekesistamise ja kättesaadavuse parandamise.

Meetme vajalikkus

Lääne-Harju tegevuspiirkond asub Tallinna jt lähemate linnade otseses mõjualas, paljude elanike töökohad asuvad suurtes keskustes, seega igapäevaelu ning meelelahutus on seotud keskustega. See soodustab kohalike teenuste kättesaadavuse halvenemist ning mitmekesisuse vähenemist. Peamine võimalus majanduslangusest väljumiseks on stimuleerida ettevõtlikkust ja ettevõtlust, soodustades uusi investeeringuid uute ettevõtmiste alustamiseks, tootlikkuse suurendamiseks, töökohtade säilitamiseks ja/või uute loomiseks. Oluline on luua paindlikke toetusmeetmeid. Tegevuspiirkonna üheks tugevuseks on atraktiivne loodus. Kohalikke turismiettevõtjaid pole palju, kuid oluline on pakutavate teenuste sisu ja kvaliteet. Turismitegijaid iseloomustab ühetaolisus, mistõttu on külastajale raske silma jääda. Turismiteenuste sidumine avalike külastusobjektidega on vajalik, mis soodustab avaliku ja erasektori võrgustumist ja suuremat sünergiat. Sotsiaalne ettevõtlus on Eestis hetkel arengufaasis. Selline ettevõtluse vorm on sobilik eeskätt hajaasustusele ja mittetulundusühendustele pakkumaks erinevaid kogukonna- või avalikke teenuseid.

Meetme sihtgrupp

Mittetulundusühendused sh kohalik tegevusgrupp, kohalikud omavalitsused ja ettevõtted, kes tegutsevad MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas.

Toetatavad tegevused

Toetatakse tegevusi ja investeeringuid, mis soodustavad hajaasustusse sobivate teenuste arendamist, mis loovad töökohti ja soodustavad ettevõtlust ning mitmekesistavad elanike ja külastajate valikuvõimalusi. Toetatavad tegevused, taotlemise tingimused, toetuse määr, toetuse summa jms on ära toodud strateegia iga-aastases rakenduskavas.

Meetme oodatavad tulemused

Meetme rakendamise tulemusena on suurenenud inimeste rahulolu teenuste ja kaupade valikuga, sotsiaalne turvalisus ja kohalik tööhõive. Tulemusindikaatorid nähakse ette iga-aastases rakenduskavas.

6.4 MEEDE IV „Elukeskkonna arendamine“

Meetme eesmärk

Atraktiivne elu- ja külastuskeskkond läbi elu- ja looduskeskkonna tingimuste parandamise.

Meetme vajalikkus

Elukeskkonna arendamine nõuab täiendavaid investeeringuid, eriti mis puudutab mängu- ja spordiväljakute rajamist, kultuuriobjektide parendamist ning asulate heakorrastamist. Leader-meede on lähi-aastatel ainuke toetusprogramm, mille kaudu on piirkonna füüsilist ja sotsiaalset infrastruktuuri võimalik arendada.

Meetme sihtgrupp

Mittetulundusühendused sh kohalik tegevusgrupp, kohalikud omavalitsused ja ettevõtted, kes tegutsevad MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas.

Toetatavad tegevused

Toetatakse tegevusi ja investeeringuid, mis on suunatud piirkonna loodus- ja elukeskkonda parandavate avaliku kasutuse infrastruktuuri objektide arendamisele. Toetuse taotlemise tingimused, toetuse määr ja toetuse summa on ära toodud strateegia iga-aastases rakenduskavas.

Meetme oodatavad tulemused

Meetme rakendamise tulemusena on tõusnud elanike elukvaliteet ja rahulolu teenuste kättesaadavusega, paranenud piirkonna üldilme ning suurenenud külastajate arv.

VII SEOSED AREGUDOKUMENTIDEGA JA FONDIDEGA

Eesti Maaelu arengukava 2007-2013

Lääne-Harju Koostöökogu piirkonna strateegia prioriteedid, eesmärgid ja tegevused on vastavuses Euroopa Liidu Nõukogu määruse nr 1698/2005 III ja IV telje strateegiasuunistega ja Maaelu Arengukava (MAK) 2007-2013 III telje eesmärkidega, mille kohaselt **maapiirkondade majanduse mitmekesistamise ja maapiirkondade elanike elukvaliteedi parandamisele suunatud ressursid aitavad kaasa tööhõive võimaluste ning majanduskasvuks tingimuste loomisele**. LHKK Leader strateegia täiendab peamiselt MAK III telje meetmeid, ettevõtluse osas ka I telje meetmeid. Strateegia toetab külade infrastruktuuri kaasajastamist, ajaloo-, kultuuri- ja arhitektuuri pärandi säilitamist, sotsiaalse võrgustiku arendamist ning kohaliku ettevõtluse ja teenuste arendamist. Strateegia täiendab MAK I telje meetmeid III telje meetmeid – meede 3.1 „.Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas" ja meede 3.2. „Külade uuendamise ja arendamise investeeringutoetus". Ettevõtluse osas täiendab strateegia MAK meetmeid 1.4 - 1.7. Meetmetegevuste vastavuskoodid nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 telgedele tuuakse ära strateegia iga-aastases rakenduskavas.

Kala-Leader

Põllumajandusministeerium on koostanud Eesti kalanduse strateegia 2007-2013 ning Euroopa Kalandusfondi 2007-2013 rakenduskava, mille alusel saab Eesti kasutada toetusi kalandussektori majandusliku, keskkondliku ja ühiskondliku jätkusuutlikkuse tagamiseks. Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava meetmel 4.1 "Kalanduspiirkondade säästev areng" (Kala-Leader) raames moodustati 14.07.2008 Harju Kalandusühing, mille eesmärk on edendada tegevuspiirkonnas kalandussektoris tegelevate isikute omaalgatust, luues selleks nii sotsiaalsed kui majanduslikud võimalused läbi keskkonna säästva arengu ja elukvaliteedi parendamise. Tegevuspiirkonna moodustavad Padise vald, Paldiski linn, Keila vald, Harku vald, Viimsi vald, Jõelähtme vald, Kuusalu vald ja Loksa linn. Padise ja Keila valla organisatsioonidel on võimalik taotleda toetusi vastavalt Harju Kalandusühingu strateegiale **www.harjukalandus.ee**, kuid samade tegevuste toetamist ei saa finantseerida mõlemast meetmest (Leader ja Kala-Leader) korraga.

Harju maakonna arengustrateegia 2025

Harju maakond on rahvusvaheliselt aktiivne, koostöö- ja konkurentsivõimeline pealinnaregioon Läänemere piirkonnas, mida iseloomustavad tegus rahvas, kvaliteetne elukeskkond, dünaamiline ettevõtlus ja polütsentriline asustus. Harju maakond on elanikule armas ja külalist inspireeriv. Harju maakonnas sünnivad head arengud läbi avaliku-, era- ja kolmanda sektori koostöö.

Maakonna visiooni aluseks on 3 olulist komponenti, mis on seotud käesoleva strateegia prioriteetide, eesmärkide ja meetmetega:

- **TEGUS RAHVAS** – Harju maakonnas elavad inimesed on teotahtelised ja hoolivad oma elukeskkonnast. Peale tööaega on neil soov ja võimalused tegeleda kodanikualgatuslike ettevõtmistega. Maakonna rahvastik on tasakaalustatud ja seda nii vanuselise koosseisu kui paiknemise osas.
- **KVALITEETNE ELUKESKKOND –** Harju maakonna elukeskkond on selline, mis pakub inimestele võimalusi valida kodukohaks nii suurlinna melu kui maakoha vaikuse. Sõltumata inimese elukohast on talle tagatud kõik vajalikud teenused võrdse kvaliteediga. Harju maakonna elanik saab tarbida avalikke teenuseid, veeta vaba aega ja käia tööl oma elukoha läheduses.
- **TASAKAALUSTATUD RUUMIMUSTER** – Harju maakonnas on logistika, teenuste ja töökoha kättesaadavuse seisukohalt läbimõeldud ja efektiivne ruumimuster, mis võimaldab elanikel ja ettevõtjatel plaanida oma toimetamist pikaajaliselt ja säästlikult. Harju maakonnas on saavutatud tasakaalustatud ja siduv ruumiplaneerimine riigi, maakonna ja omavalitsustasandi koostöös.

Kohalike omavalitsuste arengukavad

LHKK Leader visioon ja strateegia on seotud ja aitavad kaasa piirkonna kohalike omavalitsuste visiooni elluviimisele. Lääne-Harju Koostöökoja Leader strateegia on kooskõlas ja täiendab kõigi viie kohaliku omavalitsuse arenguprioriteete ja –eesmärke. Leader strateegia raames ei toetata tegevusi, mis on seadustega peale pandud kohalikele omavalitsustele. Strateegia toetab neid tegevusi, mis on initsieeritud lähtuvalt kohaliku kogukonna vajadustest ning kohaliku algatuse poolt.

Piirnemised fondidega

Lääne-Harju Koostöökogu strateegia tegevuste väljatöötamisel on arvestatud olemasolevate Euroopa Liidu struktuurifondide ja Eesti riiklike toetusmeetmetega.
Leader on üks mitmetest maapiirkonna arenguid toetavatest meetmetest, kuid lähi-aastatel kujuneb Leader-meetmest suhteliselt ainuke toetusprogramm, mille kaudu saab kohalikku arengut edendada. Käesolevaks hetkeks on üsna suures mahus struktuuritoetusi, eriti investeeringutoetusi, juba otsustatud või otsustamisel, mistõttu tekib lähiajal toetuste osas tühimik kuni uue EL eelarve perioodi rakendamiseni. Strateegia töörühmad keskendusid selliste tegevuste väljatöötamisele, mis on

alatoetatud, kus on taotlejatele tehtud teatud kitsendusi (nt ettevõtjatele) ning mis ei võimalda sektoriteülest koostööd. Kuna investeeringuprojektid on mahukad ja Leader meede kõiki vajadusi ei suuda katta, siis püüti leida tegevusi, mis soodustavad investeeringuprojektide ettevalmistamist. Alljärgnevalt on Lääne-Harju Koostöökogu meetmete sisukirjelduse kontekstis ära toodud seosed ja võimalused alternatiivsetest toetusprogrammidest, kust on võimalik projektidele rahastust taotleda.

Seltsi- ja ühistegevus, koostöö, pehmed tegevused

- Kohaliku omaalgatuse programm www.eas.ee
- Kodanikuühiskonna Sihtkapital www.kysk.ee
- Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove www.innove.ee
- Euroopa Noored www.noored.ee
- Avatud Eesti Fond www.oef.org.ee
- Hasartmängumaksu Nõukogu http://hmn.riik.ee
- Eesti Kultuurkapital www.kulka.ee
- Põhjamaade Ministrite Nõukogu www.norden.ee
- Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed www.meis.ee

Teenused, ettevõtlus, pehmed tegevused, investeeringud

- Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS), stardi- ja kasvutoetus www.eas.ee
- EAS, ekspordi- ja turundustoetused www.eas.ee
- EAS, koolitustoetused www.eas.ee
- Eesti Töötukassa, starditoetus www.tootukassa.ee
- Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), põllumajandustoetused www.pria.ee
- PRIA, maamajanduse mitmekesistamine www.pria.ee
- Kodanikuühiskonna Sihtkapital www.kysk.ee
- Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove www.innove.ee
- SA Kredex, ettevõtluslaen www.kredex.ee
- Maaelu Edendamise Sihtasutus, toetused, laenud www.mes.ee

Loodus- ja elukeskkond, investeeringud

- Kohaliku omaalgatuse programm www.eas.ee
- Hasartmängumaksu regionaalsed investeeringud, www.eas.ee
- PRIA, Külade uuendamine ja arendamine www.pria.ee
- Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK), Keskkonnaprogramm www.kik.ee
- KIK, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi keskkonnainvesteeringud www.kik.ee
- SA Kredex, toetused, laenud, www.kredex.ee
- Maaelu Edendamise Sihtasutus, toetused, laenud www.mes.ee

VIII STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS

Strateegia koostamise protsessi saab jagada kaheks.

1) Strateegia perioodiks 2008-2010. Esimeses faasis viidi läbi uuring valitud teema – **elukeskkonna parandamine** – probleemide ja vajaduste kaardistamiseks, teises etapis koostati vastavalt uuringu tulemustele piirkonna arengustrateegia. Uuring viidi läbi 2007. a. suvel, milleks kasutati kolmelainelist mudelit (joonis 3). Esimeses laines toimus intervjueeritavate subjektide valik. Teises laines töötati läbi olemasolevad statistilised andmebaasid piirkonna suhtes ja nelja valla arengukavad, mille põhjal koostati piirkonna profiil ja analüüsiti võimalikke arenguid. Kolmandas laines teostati kvalitatiivsed süva- ja fookusintervjuud uuringu subjektidega kahes etapis, üldistati ja avalikustati tulemused. Intervjuudes osales kokku 88 erinevat inimest ja organisatsiooni.

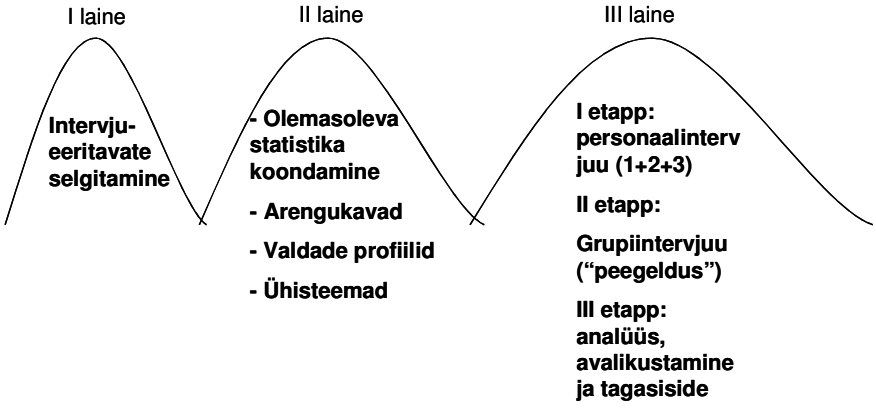

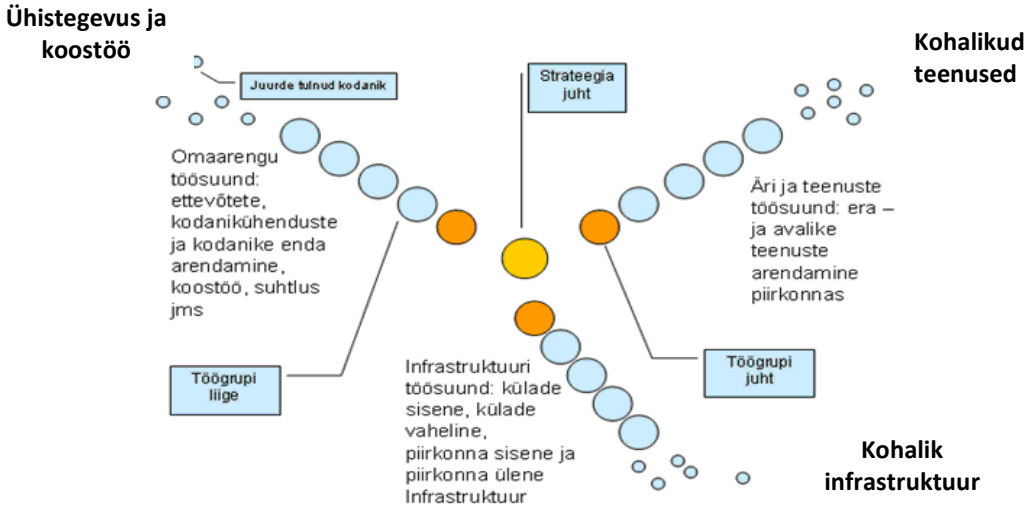

Joonis 3. LHKK uuringu ja strateegia koostamise protsess.

Alates 2007. a. septembrist kuni 2008 a. juunini koostati vastavalt uuringu tulemustele piirkonna arengustrateegia. Selle aja jooksul toimus 3 avatud seminari (osales 102 inimest), viidi läbi 9 valdkondlikku töörühma koosolekut (osales 75 inimest) ning toimus 6 juhatuse koosolekut. Strateegia kinnitati 17.06.2008

2) Strateegia 2011-2013. Strateegia täiendamise tingis kaks asjaolu: Keila valla liitumine LHKK-ga 2009. a. ning teiseks, strateegia (sh rakenduskava) parem sidustamine piirkonna vajaduste ja Koostöökogu poolse strateegia rakendamisega.

Strateegia täiendamise raames:

- kaardistati Keila valla organisatsioonide vajadused 3 sektori lõikes ja Leader-meetme raames. Toimus 2 ümarlauda Laulasmaal ja Maerus, kokku osales 26 inimest.
- küsiti tagasisidet kasusaajatelt. Kaardistati 18 LHKK taotleja/kasusaaja personaalseid hinnanguid LHKK töökorralduse, strateegia meetmete projektitoetuse taotlemise jms osas.
- 2.-3. juulil 2010 toimusid Nõva villas LHKK suvised mõttetalgud, kus vaadati üle senine strateegia ning teemavaldkonniti tehti parandus- ja muudatusettepanekuid. Mõttetalgutel osales 48 inimest.

SÕNASELETUSED

Eesmärk - soovitud tulevikku kirjeldav seisund. Üldine eesmärk on kaugem siht, mille saavutamisele on projekt suunatud, kuid milleni jõudmiseks vajatakse mitmete projektide koosmõju (nt stabiilse tööhõive seisundi saavutamine). Otsene eesmärk on soovitud olukord, mida tahetakse saavutada konkreetse projekti tulemusena (nt energiatõhususe suurenemine x %). Eesmärki iseloomustavad tunnused: spetsiifiline (ainulaadsus, teistest projektidest eristuv); mõõdetav (arvuline, protsentides); ajaliselt määratletav; realistlik (teostatav), täpne (selge sõnastus ja arusaadavus).

Innovatsioon - uuenduslikkus, inimtegevuse tulemusena loodud ainulaadne toode, teenus, tehnoloogia või nende uuendus.

Isikuteenindus – antud strateegia kontekstis on ilu- ja isikuteenused kosmeetika, juuksur, solaarium, massaaž jms.

Jätkusuutlikkus - antud strateegia kontekstis projekti tulemuste püsivus ja edasi arendamine. Viis, kuidas projekti tulemusi tulevikus hallatakse, kasutatakse ning kuidas toimub edasine arendustegevus.

Meede - omavahel seotud toetatavate tegevuste kompleks, mida on vajalik ellu rakendada, et saavutada seatud prioriteet, eesmärk, tulemus ja mõju.

Mõju - näitaja, mis iseloomustab programmi rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende. Mõju ei ole otseselt seotud toetuse saajaga, vaid puudutab laiemat elanikkonda (nt heaolu kasv, ettevõtluse konkurentsivõime tugevnemine). Mõju saavutamine eeldab mitmete koordineeritud ja kompleksset tegevuste elluviimist.

Mõjusus - plaanitud tegevuste teostatuse ja kavandatud tulemuste saavutatuse määr ehk protsent, mille võrra tegelik tulemus ületab oodatud tulemusest. Näitab, kas ollakse võimelised saavutama soovitud tulemusi.

Pehme tegevus - projektid võib jagada „pehmeteks“ ja „kõvadeks“. Pehme projekt tähendab mitteinvesteeringu või mitteehituslikku projekti, mille raames viiakse ellu pehmeid väärtusi kandvaid tegevusi (koolitus, konverents vms).

Projekt - ajaliselt ja ruumiliselt määratletud tegevuste kompleks kindla probleemi lahendamiseks või arengueelduse paremaks ära kasutamiseks. Projektil on kindel eesmärk, ajagraafik, piiratud ressursid ning mõõdetav tulemus. Tulemuseks on püsiv kvalitatiivne või kvantitatiivne muutus, uus teenus või toode.

Rakenduskava - PRIA-le esitatav iga-aastane strateegia rakendamise kava, milles on näidatud järgneval kalendriaastal kavandatud meetmete ja tegevuste kirjeldus ning nende kavandatav eelarve.

Seire - järelvalve, regulaarne arenguliste muutuste ja ressursside kasutamise jälgimine ja hindamine, algse ja hilisema tegeliku olukorra vahelise muutuse võrdlemine soovitud tulemustega. Seire käigus hinnatakse, kuivõrd on püstitatud eesmärgid täidetud.

Sotsiaalne kapital - hõlmab peamiselt ühiskondlikke suhteid, suhtlus-võrgustikke, norme ja inimestevahelisi suhteid, mis võimaldavad inimestel koos paremini toimida ja luua sünergiat.

Tulemus - näitaja, mis iseloomustab meetme või projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või teatud aja möödudes pärast meetme või projekti lõppemist (nt koolitusel osalenud töötute töölerakendumise arv)

Tõhusus - plaanitud tegevuste teostamiseks kavandatud ressursside ja tegelikult kasutatud ressursside määr ehk protsent, mille võrra tegelikult kasutatud ressursid ületavad kasutamiseks planeeritud ressursse. Näitab kui optimaalselt on tulemused saavutatud.

Strateegia - antud kontekstis tegevusprogramm, mis lähtub Leader-meetme õiguslikest alustest ja Lääne-Harju Koostöökogu rollist määrates organisatsiooni visiooni, eesmärgid, tegevused ja vajalikud ressursid eesmärkide saavutamiseks ning indikaatorid tulemuste hindamiseks.

Visioon - tulevikku kirjeldav seisund, mida teatud ajaks soovitakse saavutada.

Väljund - näitaja, mis iseloomustab programmi abil rahastatud tegevusi ja ning osutab kvantitatiivsetele, kuid mitte sisulistele tulemustele (nt toetatud projektide arv)

KASUTATUD ALLIKAD

- Elukeskkonna uuring Kernu, Nissi, Padise ja Nissi vallas, HEAK 2007
- Harju maakonna arengustrateegia 2025 www.harju.ee
- Harju maakonna valdade rahvastikuprognoos aastateks 2006–2020 www.harju.ee (OÜ Geomedia 2007)Harju maakonna arengustrateegia 2025
- Kernu valla arengukava 2003 – 2015
- Kohalike omavalitsuste finantsraport, Rahandusministeerium 2008-2010
- Linnaregiooni mõjuala analüüs passiivse mobiilpositsioneerimise andmetega, Tallinna LV, TÜ, Positium LBS, 2007
- Nissi valla arengukava 2004 – 2015
- Padise valla arengukava 2006 – 2014
- Pealinna regiooni mõiste ja linnapoliitika alused ning põhilised arengusuunad, sotsioloogiline uuring „Kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö“, Uukkivi R., 2007
- Rahvastikuregister 2010
- Soovitusi kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia arendamiseks Leader-meetme raames, OÜ Geomedia, Põllumajandusministeerium 2010
- Tallinna tagamaasuvilapiirkondade kujunemine elamupiirkondadeks, Anniste K. 2007
- Vasalemma valla arengukava 2005 – 2013
- Keila valla arengukava